

ЛІТЕРАТУРА

1. Витвицький В. Музичними шляхами // Сучасність, 1989.
2. Витвицький В. Про події голосні і – тихі // Музикознавчі праці. Публіцистика. – Львів, 2003.
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. – Київ, 1993.
4. Лисько З. Піонери музичного мистецтва в Галичині / Упоряд. і автор вступ. статті Сивохіп В. С. – Львів – Нью-Йорк, 1994.
5. Ортега-і-Гассет Хосе. Тема нашої доби // Вибрані твори. – Київ, 1994.

Volodymyr Syvokhip

**CREATIVE PORTRAIT OF ZYNOVIY LYS'KO IN A
SOCIAL AND HISTORIC CONTEXT OF THE EPOCH**

In the article musical and civil work as well as creative heritage of Zynoviy Lys'ko was researched in a context of Ukrainian and European music art of the XX-th century.

Key words: Zynoviy Lys'ko, artistic life, cultural context, creative heritage, L'viv, emigration.

Яким Горак

**ДВА МАТЕРІАЛИ З ВІДНАЙДЕНИХ РУКОПИСІВ
ВОЛОДИМИРА САДОВСЬКОГО**

У статті висвітлюється участь В. Садовського у дискусіях про стан церковної музики в Галичині й у підготовці З'їзду галицьких музикантів, ініціатива проведення якого виникла 1899 року. З'їзд ставив перед собою завдання реформи у різних галузях музичного життя Галичини і закладення основ музичного професіоналізму через відкриття музичної школи. У додатках подано першопублікації двох рукописних матеріалів В. Садовського, які є невідомими досі документальними ілюстраціями цих подій.

Ключові слова: Володимир Садовський, Семен Дорундяк, Віктор Матюк, Іван Гарматій, З'їзд галицьких музикантів, церковна музика.

2007 року відділення «Палац мистецтв ім. Т. і О. Антоновичів» Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника поповнилося ще одним цінним надбанням для української культури – рукописним архівом композитора Йосифа Кишакевича, переданим від приватної власниці – спадкоємиці родини композитора пані Віри Яворської. Серед цих матеріалів виявилася низка рукописних матеріалів, які належать галицькому митцю, хоровому диригенту, видавцю, музикознавцю, священику Володимирові Івановичу Садовському (Домету). Вони представляють собою 15 зошитів – з них 8 меншого формату (21 x 16, 6 см.), а 7 більшого (24, 8 x 19, 7см.). Два матеріали з цих зошитів звернули на себе особливу увагу – лист до редактора «Діла» 1899 року, та допис «От Тернополя». Ці матеріали, публікацію яких пропонуємо, є цінним досі невідомим причинком до вивчення музично-публіцистичної спадщини В. Садовського, а також джерельними документами для історії української музики в Галичині.

Історія першого з пропонованих матеріалів бере початок від появи двох нотних видавництв, що побачили світ 1898 року – «Перша Служба Божа на чотири голоси мішаного хору», яку видав у Львові Філарет Колесса та видане у Лейпцигу у видавництві Редера видання «Партитура. Пісні церковні. Квартети на голоси мішані. Уложивъ і видавъ Семень Дорундякъ». Перше з означених видань було збіркою 14 церковних співів різних авторів (Д. Бортнянського, Рафаловича, М. Римсько-Корсакова, М. Вербицького, М. Лисенка), призначених для виконання під час Літургії. Видання ж церковних пісень С. Дорундяка містило опрацювання 32 коляд, 2 пісень на Богоявлення, 1 – на Стрітєння, 2 – на неділі Великого Посту.

Обидва видання набули широкого розголосу у пресі. Анонсуючи вперше видання Ф. Колесси, замітка у «Ділі» без підпису автора зазначала: «Як бачимо, попри звістних уже пісень церковних, подає се видавництво пісні авторів у нас майже зовсім незнаних, як: Римського-Корсакова, Рафаловича, а також деякі незвістні у нас композиції церковні Бортнянського («Под твою милость») і Лисенка. Цілею видавництва єсть не лише улекшити організацію і веденє церковних хорів через достачене пісень поправно на чотири голоси розписаних, не лиш подати нашим хорам нові, свіжі пісні літургічні, але що найважливіше – добрати для нашого богослуженя такі пісні, що відповідали би духові наших питомих напівів церковних і нашого обряду взагалі, щоби тим способом елімінувати втискаючу ся до нашого співу церковного чужину. Для того узглядено в сім виданю передовсім такі пісні, що основують ся на наших ирмологічних і родимих напівах. Пісні добирано легкі, так що (кромі псалми Лисенкової) може їх навіть початкуючий хор виконувати» [10, 3].

У наступному ж числі газети під загальною назвою «Новини на поли нашої церковної музики» опубліковано дві рецензії: Пилипа Музики на «Першу Службу Божу. . . » Ф. Колесси і Філарета Колесси на видання «Пісень церковних» С. Дорундяка. У рецензії Пилип Музика не стільки оглядає саме рецензоване видання Ф. Колесси, скільки звертає увагу важливості й актуальності такого видання, позаяк у практиці церковних хорів прикро відчувається брак свіжої, нотної літератури і єдине доступне в цьому плані видання – вже застаріле і дуже невелике щодо обсягу видання «Партитура співів церковних і світських» (1882 р.) Івана Кипріяна. На думку автора рецензії, брак нових пісень сприяє тому, що появляються твори цілком невідповідні духові української церкви і обряду. Посилаючись на працю П. Сокальського «Руська народна музика великоросійська та малоросійська в її будові мелодичній і ритмічній», П. Музика стверджує, що українська народна пісня і церковна музика є особливим типом, наділеним своїми мелодичними і гармонічними особливостями, а також особливою системою гармонізації. На цій основі створилася нова школа, серед представників якої автор вважає П. Чайковського, М. Римського-Корсакова та М. Лисенка. «Ся нова школа в музиці, що звертає найбільшу увагу на студіюване пісень народних, уважаючи їх за підставу і точку вихідну, обіймає також музику церковну, той незвичайно цінний останок нашої старинної культури» [11, 1], – читаємо в рецензії.

Подана далі рецензія Філарета Колесси назагал позитивно оцінює видання С. Дорундяка. Окресливши коротко зміст видання, рецензент називає С. Дорундяка третім після О. Нижанківського та В. Матюка, хто взявся за гармонізацію коляд. «Збірка коляд Дорундяка дуже багата, подає нам деякі мало звістні напиви воляд та інтересні варіянти звістних мельодій, яких не подибуємо у збірках Матюка і Нижанківського. Гармонізація автора всюди добре обдуманна, красива, живо та інтересно переведена, подекуди навіть майстерна» [11, 2] – пише Ф. Колесса. Принагідно зауважено рецензентом і дві хиби видання, які радить у подальших випусках виправити: зняти надмірну хроматизацію у гармонії, не притаманну для народних коляд, а в підборі варіантів коляд віддавати перевагу тим, які закінчуються на тонічній прімі, а не на терції, оскільки закінчення на терції не є народним.

Пропонований у нашій публікації лист В. Садовського адресований до редактора «Діла», а ним у 1899 році був Іван Белей (1856-1921) – журналіст, письменник і видавець у Галичині. Як свідчить лист, В. Садовський дуже швидко написав доволі обширну статтю під назвою «З нагоди новин на поли нашої церковної музики» як безпосередній відгук на публікації в «Ділі» стосовно видань Ф. Колесси та С. Дорундяка: перші інформації в пресі про нотні видання появилися 11 грудня 1898 р. , а вже 16 січня 1899 р. стаття В. Садовського була здана до друку. Однак чи то через великий масштаб статті, чи через значущість і глобальність поставлених у ній проблем редактор довгий час (лист датовано 31 січня 1899 р. , а статтю опубліковано в останніх березневих та перших квітневих номерах газети) не друкував її і це викликало незадоволення В. Садовського. Пояснюючи редакторові глибину і серйозність поставлених проблем і трактуючи таке затягування як нерозуміння і небажання редактора статтю публікувати, В. Садовський вимагає у листі повернення свого тексту. З того, що стаття, хоч і з великим запізненням, все ж була опублікована, маємо підстави здогадуватися, що редактор так і не повернув авторові статтю, а з часом її опублікував.

Стаття В. Садовського «З нагоди новин на поли нашої церковної музики» майстерна не тіль-

ки як фахова рецензія на щойно опубліковані видання, але й як проблемна стаття, написана колоритною, доступною й образною мовою на пекучі теми, які були актуальні для тогочасного стану музичної культури в Галичині. У статті можна умовно виділи три смислові частини. У розгорненому вступі автор стверджує «велику посуху на твори музичні» і заглиблюється в причини такого стану речей, захоплюючи цілий комплекс питань: тут і відсутність фахових музикантів, яка має місце через відсутність фахової музичної освіти; тут і фахова музична освіта, для якої нема (або є лише однією) відповідних музично-теоретичних підручників з виробленою українською музичною термінологією; тут і неспроможність видань творів композиторів, і відсутність фахової музичної критики. Все це, на думку автора, сприяє дилетантизму, в якому автор бачить перешкоду, але не надає цьому поняттю «значіння якогось маловаження». Виходом з дилетантизму на поточний момент має стати ґрунтовна самоосвіта. Центральний розділ статті дає критичний розгляд видань – «новин на поли церковної музики» – видання «Першої Служби Божої» Ф. Колесси та «Партитури» С. Дорундяка. Заключення обговорює проблему цін на подібні видання.

У травневих номерах «Діла» 1899 р. автор «Партитур» Семен Дорундяк виступив з ґрунтовною статтю «З нагоди новин на поли нашої церковної музики (відповідь на критику)». С. Дорундяк не вважає своєю метою полемізувати з В. Садовським (хоч визнає слушність зауважень критика, потребу загальної дискусії), полишаючи цю справу «людям практичнішим, спритнішим і пробуваючим в догіднім місци», а лише відповідає на його в основному музично-теоретичні і композиторські зауваження щодо видання «Партитури». Ця стаття показує С. Дорундяка людиною глибокообізнаною з німецькими музичними і музично-теоретичними виданнями, яка орієнтується у музичній літературі. Так, впродовж статті зустрічаємо його посилання на праці Р. Шумана, Гансліка, Обергоффера, Е. Ф. Ріхтера, з яких подекуди він наводить просторі цитати мовою оригіналу, наводить аналогії з творами Керубіні, В. А. Моцарта, Д. Бортнянського.

Наступний з пропонованих матеріалів – допис під назвою «От Тернополя. (В деле съезда галицких музыкантов)», публікацію якого пропонуємо другим номером. В автографі цей матеріал недатований, однак його датування вдалося встановити із трьох взаємопов'язаних деталей тексту: з'їзд галицьких музикантів у підзаголовку, а також вказівки на матеріали москвофільської газети «Галичанин». Посилаючись на газету «Галичанин» в контексті того, що інтерес до церковного співу активізується серед суспільності, автор вказує на номери (159, 170), але не вказує, з якого вони року. Отже, В. Садовський писав статтю по «свіжих слідах» події, яку він і у підзаголовку, і не вважав за необхідне вказувати рік. Матеріали у вказаних номерах «Галичанина», які стосуються з'їзду галицьких музикантів, знаходяться в річнику 1899 року.

На жаль, і ідея такого заходу, і весь процес його підготовки, дискусій в пресі з цього приводу не згадується ані в сучасних виданнях історії музики, ані в дослідженнях про тих галицьких митців (В. Матюка [7], В. Шухевича [1; 2], Й. Кишакевича [8]), які брали в цьому процесі значну участь. У виданій у двох частинах бібліографії праць В. Шухевича [3] та про нього навіть не вказується публікація ним підписана у справі з'їзду. Лише в біографічному нарисі про Й. Кишакевича Володимира Гордієнка трьома реченнями без жодної деталізації і джерельних покликань згадано про такі події [5, 26]. У тому контексті ще більшої ваги набувають пропоновані матеріали В. Садовського і більшою є необхідність прослідкувати хід розвитку цих дискусій.

Сама ідея з'їзду – зібрати всіх українських музикантів Галичини для обговорення стану музики в краю у різних царинах її функціонування (церковна музика, навчання співу в школах, народна музика) – почала появлятися на шпальтах преси ще з листопада 1898 року. Почин до обговорення дала стаття Івана Гарматія «В справі науки нотного хорального співу по наших селах» [4], яка акцентувала пекучу потребу упорядкування навчання співу у селах. Для успішного проведення справи поліпшення науки співу на селах автор вважає потрібним задіяти всі просвітні інституції (церква, школа, читальня, музичні товариства), реформувати організацію дяківської справи, обов'язково мусять появитися друком «колекція народних мелодій» (серед яких «класичними» автор вважає колядки, щедрівки, історичні думи і весільні пісні), популярна література про видатних композиторів (М. Лисенка, Д. Бортнянського), а також співаники.

З повною підтримкою тез І. Гарматія виступив у своїй статті «В справі науки нотного хорального співу у нас по селах і містах» Віктор Матюк. Констатуючи, що серйозно систематичним плеканням співу у Галичині ніхто не займається через відсутність фахових музичних шкіл і учителів. Автор покладає надії на діяльність музичних товариств, які мають взяти провід у свої руки. І тут В. Матюк вперше висловлює ідею з'їзду: автор пропонує зійтися талановитим працівникам на музичному полі для того, щоб «сею справою зайняти ся і остаточно в одно місце зіхатися, уложити і згодити ся на найпрактичніший спосіб поступованя при научуваню початкового співу так званого А, В, С, як і видати необхідний підручник науки співу. Почин до сего повинен дати «Львівській Боян», а в особенності Вп. проф. Володимир Шухевич, котрий в справі тій уже великі заслуги положив, і на таку нараду та остаточно порішене сеї пекучої справи запросити всі знані єму на поли музичнім працюючі сили на означений день і справу порушену деталічно обговорити і рішити» [9, 2]. Та не дочекуючись допомоги «Львівського Бояна», В. Матюк разом з В. Шухевичем і М. Копком уклали комітет з організації такого з'їзду.

1899 року у липневих номерах «Галичанина» за підписом комітету опубліковано матеріал під заголовком «Отзвѣ к співолюбивим русынам». У відозві вказано, що дев'ятнадцяте століття побудило до життя і розвитку всі види мистецтва, і лише українське музичне мистецтво з його невичерпним джерелом – народною піснею – перебуває наче в зачарованому сні. «Дабы мы не краснели за нашу нерадивость, за презрение нами нашей народной песни, необходимо нам собраться всем, у кого есть только дробинка любви к своей родной музике, будь он певец, или композитор дилетант, или дирижер, или мастер на каком нибудь инструменте, или просто любитель народной песни и музыки, чтобы разом позаботтиться о ней посоветоваться над способами, как двигнуть малорусскую как духовную, так и светскую музыку из застоя, в котором она теперь находится» [12, 2]. Далі викладені конкретні завдання, які слід вирішити на цьому з'їзді: 1) Необходимость основания Общества «Союз любителей малорусской музыки» (или «малорусский музыкальный союз» или как там его название постановится)» [12, 2] – центрального товариства, яке об'єднає всі співочі і музичні товариства і приверне увагу їх членів до краси і багатства народної пісні; 2) Заснованому «Союзу», «поручить . . . изготовити популярный учебники музыки, гармонии и пения, чтобы ими положить основание к рациональному воспитанию пения и музыки [. . .]» [12, 2]; 3) «Союз» має перевести видання всіх українських музикалій, як духовних, так і світських, щоб цим врятувати деякі з них від загибелі чи забуття, а крім того, щоб заохотити композиторів до інтенсивнішої творчості. «Было бы желательным, чтобы «Союз» в изданиях наших лучших малороссийских композиций, кроме малорусского народного текста, добавлял также текст немецкий, итальянский или французский] метрический, чтобы цивилизованной Европе дати возможность ознакомиться с красотой нашей малорусской песни и с нашими галицкими композиторами» [так! – Я. Г. – 12, 2]; 4) Провести реорганізацію навчання співу і музики в народних і середніх школах, та й у всіх закладах, де музики навчають; 5) «Союз» має зайнятися популяризацією науки гри на різних музичних інструментах, передовсім в музичних і співочих товариствах, в хорах і церковно-співацьких закладах. Цей з'їзд ставив перед собою такі завдання, які ще не одно десятиліття виконуватимуться в галицькій музичній культурі. Якби він таки зібрався і виконав хоч би частину цих завдань, то його можна було б назвати предтечею появи «Союзу співацьких і музичних товариств», який виник за 2-3 роки опісля. Але конкретної дати з'їзду у статті не вказано: вказується лише, що в справах організації звертатися до В. Матюка, а «в свое время обвестится день съезда, порядок совещаний и место вича» [12, 2].

У праці В. Гордієнка про Й. Кишакевича сказано: «У червні 1899 року композитори о. В. Матюк і о. В. Садовський виступили ініціаторами і організаторами скликання З'їзду українських музик [. . .]» [5, 26]. Це твердження дослідника потребує корекції: по-перше, В. Матюк виступив ініціатором такого зібрання у статті, опублікованій в грудні 1898 року; по-друге, сама відозва – офіційний документ про скликання з'їзду – опублікована в останніх липневих номерах «Галичанина»; а по-третє, датувати червнем 1899 року причетність В. Садовського до організації з'їзду нема на різних документальних підставах, адже його матеріали стосовно з'їзду датуються вже часом після опублікування відозви.

Інша річ, що деякі завдання, які ставить перед майбутнім з'їздом комітет, дуже суголосі ідеям, висловленим В. Садовським у статті «З нагоди новин на поли нашої церковної музики». Так, наприклад, про потребу зібрання українських музикантів для обговорення стану музики в Галичині В. Садовський пише: «Коли весь загал мислячих Русинів інтелігентів сполучає всі свої інтелектуальні сили, щоби в се «время люте» невинно працювати, аби на поли розвою загального бодай добігти випередивших нас, – нехай і рускі музики в одно скріплять ся, щоби використати свої таланти [. . .]» [15, ч. 58, СІ]. В. Садовський у статті також наголошує на потребі видавати твори українських композиторів з текстом не лише українською, але й європейськими мовами: «На мою гадку (она зовсім не така фантастична), треба би нам наші композиції рускі, або і українські народні пісні – розуміє ся в найвзірцевішим обробленню – по при тексті малорускім, видавати з текстом німецькім або італійськім або французькім, а я певний, що они на ринку європейскім будуть мати попит» [15, ч. 70, С. 3]. А в кінці статті, знову повертаючись до ідеї організації з'їзду, автор пропонує Ф. Колесі зайнятися збором зголошень від бажаючих взяти участь в такій дискусії, тих, «котрі хотіли би приступити до того «товариства приятелів музики» (чи як оно буде зватись). Відтак треба би виготовити статут з ино можливим полем ділання, – статут, котрий управняв би товариство до заложення своєї музичної школи (Conserwatorium), давав би право власного накладу діл музичних та музикалій і т. д. – і сей статут предложити зашальним зборам, котрі треба скликати як найскорше; дальше треба постаратись о затвержене статутів і впровадити машину в рух» [15, ч. 73, С. 2]. Серед рукописів В. Садовського, які збереглися у згаданому архіві И. Кишакевича поряд з матеріалами, що їх публікуємо, є два зошити, названі автором «Проект Статута Руско-українського Союза любителів музики». Це згаданий у статті проект статуту, який мав бути винесений на обговорення на з'їзді. Ще один прикметний момент у наведеній цитаті: організоване таким чином товариство мало б, на думку В. Садовського, повноваження відкрити під своїм патронатом музичну школу чи консерваторію – з одного боку, свідчить про цілеспрямовану працю автора статті щодо становлення музичного професіоналізму, з іншого – хронологічно випереджує ідею створення українського музичного навчального закладу, який з успіхом зреалізується 1903 року у Львові відкриттям Вищого музичного інституту. Така суголосість ідей статті В. Садовського з відозвою майбутнього з'їзду дає підстави стверджувати, що галицький діяч прикладався до організації такого з'їзду, хоч і прізвище його не вказується серед авторів відозви.

Ідеї відозви, зокрема стосовно церковного співу, знайшли відгомін і підтримку у дописі «От Перемышля (в деле съезда галицких музыков)» [13], опублікованому в одному з серпневих номерів «Галичанина». Однак з'їзду таки не відбулося – подальші номери газети цього року не вказують нічого про таку подію. Ймовірно, причина цього полягала в організації подібного «Союзу» у Львові, який ставив перед собою фактично такі ж завдання.

Сам характер і назва рукопису В. Садовського «От Тернополя» підказує, що він мав бути дописом до газети, а віднайдення згаданих автором в тексті матеріалів підказує, що допис цей планувався для «Галичанина». Однак автор чомусь передумав публікувати його в цій газеті і на довгий час написане залягло у шухляду. Згодом автор переробив цей допис на статтю, про що й вказав у помітці над заголовком автографа: «Перероблено на розprawку: Взаїмини межі рускою церковною піснею і народом». Стаття під дещо зміненою, ніж вказано у помітці, назвою («Взаїмини межі рускою церковною піснею а руским народом») і українською мовою була опублікована у «Музичному альманаху» під редакцією Ромуальда Зарицького 1904 року з підписом автора «Домет» і авторським датуванням «Відень, 1900» [14]. Порівняння опублікованого українського і рукописного російського текстів засвідчує, що це один і той самий матеріал, лише в друкованому українському варіанті дещо змінений і скорочений в деталях, а основний масив тексту збігається. Останнє дає підставу вважати рукописний текст чернеткою друкованого, а дату, проставлену в друкованому варіанті, вважати неточною, бо насправді текст написаний 1899, а не 1900 року. У статті В. Садовський наголошує на тісному і давньому зв'язкові народної пісні з церковним співом, вказуючи мову і древні руські напиви як споконвічні характеристики, які притаманні співу «від колиски нашої віри на Руси». Але з кінцем ХІХ – початком ХХ ст. з напливом у наші краї іноземних композиторів і диригентів питома

українська церковна музика почала нищитися, через те, що давні співи замінилися ефектними концертними номерами, невідповідними духові української церкви. На думку автора, необхідною є реформа церковного співу, яка б виелімінувала це явище з церковного співу. В останніх абзацах рукописного варіанту статті (які пропущені в друкованому варіанті) автор вдається для поглиблення аргументації своєї до думок М. Потулова і вважає, що всім необхідно допомогти в роботі комітету майбутнього з'їзду.

Отже, за пропонованими рукописними матеріалами В. Садовського приховується значний масив музикознавчих дискусій дуже важливих в історії української музики в Галичині, але попри те цілком зігнорованих в сучасних музикознавчих дослідженнях. Всі ці дискусії довкола нотних видань Ф. Колесси і С. Дорундяка, а відтак ініціатива скликання з'їзду галицьких музикантів були епізодом, який міг дати приголомшуючі наслідки. Історична роль ініціювання з'їзду галицьких музикантів, який ставив перед собою конкретні, важливі і масштабні завдання, полягає в тому, що це була хронологічно перша спроба зрушити справу музичної освіти і взагалі організацію музичного життя в Галичині, поставивши її на професійну основу (адже планувалося навіть відкрити музичну школу під патронатом створеного «Союзу»). За своїми ідеями і завданнями ця подія випередила би заснування у Львові «Союзу співацьких і музичних товариств» і відкриття Вищого музичного інституту. Однак ідеї були не зреалізовані і виконання їх історія поручила виконати іншим людям на кілька років пізніше. Участь В. Садовського в цих подіях не лише вносить новий факт до його біографії, не тільки пояснює певні ідеї в його музикознавчій спадщині, але й є яскравим свідченням його прагнення закласти фундамент музичної професійності.

Вважаю приємним обов'язком скласти подяку випускникові Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Іванові Косаняку, який у магістерській роботі про музично-публіцистичну діяльність В. Садовського, написаній під моїм керівництвом, вперше спробував прочитати з рукопису та науково опрацювати опубліковані тут тексти. Проведена для публікації ще одна звірка текстів з рукописним оригіналом виявила у цьому прочитанні чимало неточностей, які затемнювали зміст і потребували корекції. Тексти публікуються вперше за рукописним оригіналом, без скорочень і зі збереженням авторської лексики та підкреслень. Редакторські втручання мали місце в адаптації текстів до сучасного правопису (познімано тверді знаки в кінці слів, букви «йор» чи «ять» позаміновані відповідними до контексту літерами), розшифруванні скорочень (вони подані у квадратних дужках безпосередньо в тексті), а також доставлення розділових знаків (яких в оригіналі нема, але без них важко вловити зміст характерних для стилю В. Садовського довгих підрядних речень).

ЛІТЕРАТУРА

1. Арсенич П. Володимир Шухевич (1849-1915): Життя і культурно-громадська та етнографічна діяльність. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999.
2. Арсенич П. Рід Шухевичів. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2005.
3. Володимир Шухевич (1849-1915): Бібліографічний покажчик у двох частинах /Укладачі М. Гордій, Б. Геляс, вст. ст. Р. Кирчіва. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – Ч. 1. – 204 с; Ч. 2 – 230 с. – Серія: Українська бібліографія. Нова серія Чис. 18, чч. 1, 2.
4. Гарматій І. Въ справі науки нотного хорального співу по наших селах // Діло. – 1898. – 4. 255. – 14 (26)Л1. – СІ; 4. 256. – 16 (28). И. – СІ.
5. Гордієнко В. Композитор о. Йосиф Кишакевич: Біографічний нарис. – Львів: Поклик сумління, 1998.
6. Дорундяк С. Зъ нагоди новинъ на поли нашої церковной музики (Відповідь на критику) // Діло. – 1899. – 4. 99 (5 (17)). О5. – С. 2-3; Ч. 100. – 6 (18). О5. – С. 2; 4. 101. – 7 (19). О5. – С. 2-3; 4. 102. – 8 (20). О5. – С. 2; 4. 103 – 10 (22). О5. – С. 2-3; Ч. 105 – 12 (24). О5. – С. 1-2; Ч. 106. – 13 (25). О5. – С. 1-2; 4. 107 – 14 (26). О5. – С. 1-3.
7. Івасейко С. Віктор Матюк. З життя і творчої діяльності. – Стрий, 1992.
8. Кияновська Л. Творчість отця Йосифа Кишакевича. – Львів: Поклик сумління, 1997.

9. Матюк В. Въ справі науки нотного хорального співу у насъ по селахъ і містахъ // Діло. – 1898. – 4. 275. – 10 (22). 12. – С. 1-2.
10. Наука, штука и литература. «Перша Служба Божа на чотири голоси хору мішаного» // Діло. – 1898. – 4. 276. – 11 (23). 12. – С. 3.
11. Новини на поли нашої церковної музики // Діло. – 1898. – 4. 277. – 12 (24). 12. – С. 1-2. – Підписано: одна рецензія – «Пилип Музика», друга рецензія – «Філ. Колесса».
12. Отзывъ къ спиволюбивымъ русинамъ // Галичанинъ. – 1899. – Ч. 159. – 18 (30). 07. – С. 2. – Підписано: В. Матюк, В. Шухевич, М. Копко.
13. Отъ Перемышля // Галичанинъ. – 1899. – 4. 170. – 31. 07 (12. 08). – С. 2. – Підписано: Перемишлянинъ.
14. [Садовський В.] Взаїмини межі рускою церковною піснюю а руским народом // Альманах музичний: Літературна часть першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904 /Зложив і впорядкував Ромуальд Зарицький. – Львів: З друкарні НТШ, 1904. – С. 67-71. – Підписано: Домет.
15. [Садовський В.] Зъ нагоди новинъ на поли нашої церковної музики (Критичный ескіз музичный) // Діло. – 1899. – 4. 58. – 13 (25). ОЗ. – С. 1-2; 4. 59. – 15 (27). ОЗ. – С. 1-2; Ч. 61. – 17 (29). ОЗ. – СІ; 4. 63 – 19 (31)–ОЗ. – СІ; 4. 64. – 20. 03 (1. 04). – С. 2; Ч. 65 – 22. 03 (3. 04). – С. 1-2; 4. 67. – 24. 03 (5. 04). – С. 1-2; 4. 68. – 26. 03 (7. 04). – С. 1-2; 4. 69. – 27. 03 (8. 04). – С. 2-3; 4. 70. – 29. 03 (10. 04). – С. 2-3; 4. 73 – 1 (13). О4. – С. 2. – Підписано: Домет.

ДОДАТКИ

№1 Лист до Івана Белея

В [исокоповажаний] П [ане] Редактор

Будьте ласкаві пригадати собі, що дня 16. 1. 1899 одержала Редакція, взглядно Ви, jako Редактор «Діла», з Відня «поручено» – Критичний ескіз музичний під заголовком «Новина на поли нашої церковної музики»¹ з прошенем о ласкаве поміщення єї в ломках «Діла» або – коли редакція уважати буде, що того рода допис, писаний не надає ся до такої часописи як «Діло» – мені туюж сейчас на мої кошти відослати.

Вже дольше як два тиждні минають від часу вислання (15-31/1 лат.) а я доси не удостоївся і найменшої відповідні. .

Коли би я був написав про річ малої якої ваги а до того більше приватно до Редактора – числячи на просту чемність ввічливість – міг всегда числити на відповідь. Толковав би я собі Ваше мовчання ігнорованем, колиби моя допись не дотикала аж надто річей, могучих заінтересовати не то редактора, а що більше -загал руских музикантів і співолюбивих Русинів і для котрих я мою допись посвятив. Про те дивує мене, В [исоко]п [о]в [ажаний] Пане Редактор, що Ви могли під нею так легко перейти до порядку дневного, не зболивши вселаскавійше мене jako автора і мізерним слівцем відзначити – почитити і т. д.

Прочитайте ю уважно еще раз а побачите, що в той дописи суть межі иншими подані основно обдумані а до того в деталях обчислені способи, якби слідовало у нас і для нас видавати музикалії прилично і, що найважнійше, – як обчислення показує – надзвичайно дешево, через що малоби ся побудити в першій мірі у публіки рускої охоту до купованя своїх руских річей; руських композиторів – до основної праці; руских накладчиків – до користного видаваня; чи зрозуміло?! Дальше сказано там ясно, якби наші народні пісні видавати, щоби кинути їх на торг склеповий европейский, а там і раз рознести славу рускої пісні, а по-друге – піднести ціну, забезпечити який більший дохід композиторови і накладчикови. Дальше показано способи двигнення з застою проявившого ся на поли музичнім в Галичині; і много инших проектів, но не ідеальних а просто реальних, до котрих здійснення не потреба пожертвованя кишені а доброї волі – охоти. В самій рецензії тих «двох новин»

¹ Йдеться про статтю В. Садовського «З нагоди новин на поли нашої церковної музики. Критичний ескіз музичний», опублікований згодом у «Ділі» 1899 року (дивись: [15]).

піднесено приміром недостачі «Першої Служби Божої»¹ а ті недостачі узнав і сам п [ан] видавець (прочитавши – як конечно, вносячи до часу єго оповістки, мушу договорити ся – приватно мою рецензію), коли відповідно до ремарок в рецензії пише в «Ділі» ч. 4 з дня 19 січня (!) 1899² що в слідуєчій Службі Божій видадуть ся нові пісні основані в більшій части на ирмольогічних напівах – та дальше, що «появлять ся також партитури до служб Божих»! В рецензії «партитури» виказано основно єї добрі і лихі сторони, опираючи сказане доводами а не як у нас водить ся голословно; а се безперечно булоби послужило не лише п [анові] Дорундякови³ до єго дальшого виданя, але и многим другим гармонізаторам наших церковних пісень. Так, отже, збутя тої критичної розвідки мовчаням толкую собі або тим, що ні Редактор, ні хто другий компетентний по совістній і спріяючій так «Ділу» як і єго читаючій публиці написаного зовсім не читав, або просто: рутеньством «Діла», коли Редакція не уважала за відповідне бодай в «Переписці» повідомити мене про судьбу моєї роботи. . .

Тому заявляю я отим еще раз, що не хочу писати спеціально для редакторського Вашого коша, – і хотяй на написаня зовсім не зарозумілий! – в почутю того, що то, що я написав здалоби ся не одному музикові галицкому знати, а Ви, В [исоко]п [оважаний] пане Редактор, чи редакція не зволілисте за потрібне в своїм часі дописи тої помістити (бо ся часть рецензії як і проект о видаваню дешевім через проволоку тратить на інтересі) – прошу о ласкавий зворот моєї дописі а то тим більше і певнійше, що я наперед застеріг собі об зворот!

Жалую лише дуже, що я взагалі удався з чимто подібним як то критична розвідка до кедакції «Діла», но виправдовую себе тим, що Ви самі, п [ане] Редактор, просили мене де що Вам (а радше «Ділу») від часу до часу написати. Я хотів сею першою може за рускою дописею заінтересовати читаючих і простелити собі дорогу до цілого ряду дописей чисто фахових музичних, котрі у мене вже нашіковані, як прим. «Про видавництво народних пісень на люд европейский», «Про наше концертоване в Галичині», «Про співаня в Боянах і товариствах музичних», «Про плекане народних пісень по селах (хорах сельських і міщанських)», «Про музичний осуд і єго виобразоване через виховане»⁴, «Про спів наш в школах народних і середніх і єго конечну реформу», про конечне засноване пр [иміром] у Львові рускої школи музичної і т. д. і сподівався знайти у вас, В [исоко]п [о]в [ажаний] Пане Редактор, підмогу, а тим більше, що у нас много, много єсть і музиків і немуків, що живо того рода річами інтересуються, а тим самим Вашій часописи принеслиби того рода дописи, розуміє ся спопуляризовані, і користь материяльну по при поптиті – бодай з сторони фаховців – но я манувся ...

Бачу прийде ся мені удати куда инше з моєю охотою і волею служити загальній справі, де

¹ Йдеться про видання: Перша Служба Божа на чотири голоси хору мішаного. Видає Філярет Колесса у Львові, 1898.

² Йдеться про замітку: Штука, наука, література. Повний наклад «Служби Божої» // Діло. – 1899. – 4. 4. – 7 (19). О1. – С1. У замітці писалось: «Половина накладу «Служби Божої на чотири голоси мішаного хору», виданої Філ. Колессою, розійшла ся в однім місяці; се свідчить найліпше про потребу такого виданя. Тому ж гадає накладник продовжати се видавництво пісень літургічних; чекає лишень на розпродаж решти накладу, щоби можна приступити до виданя «Другої Служби Божої на чотири голоси мішаного хору», до котрої єсть уже призибраний свіжий материял – нові пісні церковні, основані в більшій части на ирмольогічних напівах. Коли поведжене видавництва буде забезпечене, появлять ся також партитури до виданих «Служб Божих». – Из замовленнями радимо поспішати ся, бо накладник гадає решту накладу віддати в коміс книгарням, а в такім разі ціну примірника піднесуть о 20%. Пригадуємо ще раз, що ціна «Служби Божої» на чотири голоси виносить 1 зр. із звичайною пересилкою поштовою 1 зр. кр., із рекомендованою пересилкою 1 зр. 20 кр. Замовлення приймає Ф. Колесса. заступник учителя при ц. к. академічній гімназії у Львові (Народний дім, II поверх)».

³ Йдеться про Семена Дорундяка. Після публікації статті В. Садовського ним опублікована стаття «З нагоди новин на поли нашої церковної музики» (дивись: [6]).

⁴ Ймовірно, що це стаття, яка 1904 року під назвою «О критичнім музичнім осуді та конечности єго виобразованя (короткий начерк після держаного відчиту)» була опублікована у виданні: Альманах музичний: Літературна часть першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904 /Зложив і упорядкував Ромуальд Зарицький. – Львів: З друкарні Товариства імени Шевченка, 1904. – С. 74-77.

мої заміри і мене зрозуміють; а колиби не знайшов – то чиж я мушу конечно писати для рутенських часописей?!

Даруйте, що Вам, В [исоко]п [о]в [ажаний] пане Редактор, зрабував Ваш певно вельми цінний час читанем сих посланих до Вас моїх заміток, а пересилаючи 30 кр [ейцарів] в марках на опакovanja и порто (20 поручено). Остаю з поважанем слугою

Домет.

Відень, 31. 1. 899. W/I Univ.

№2

От Тернополя¹

(В деле съезда галицких музыкантов²)

Если справедливо, что наше родное отечество основалось, крепло и развивалось исторически на твердом камне греко-русской веры и церкви; что церковь всегда была пестуном народа русскаго, его чадолюбивою матерью, – то справедливо вместе с тем и то, что эта связь народа с церковью не временна и переходяща, но постоянна и непрерывна и это родство не случайное и отдаленное, но глубокое, кровное родство, записанное в летописях нашей истории на вечные времена. Церковь влияет образующим и воспитывающим образом на народ, а народ вносит много от своего природного дарования и богатства в недра православной церкви русской, он вносит, прежде всего, нежность и отзывчивость сердца, которую выражает он в мелодии то возвышенно-простой, строгой и важной, то подвижной, ярко блестящей своими красотоми, поражающей своею чудною силою, то нежной трогательной и умильной. Мелодию эту как свое лучшее достояние народ наш от чистаго сердца отдает своей матери-церкви и потому наши русские храмы отличаются истинно народным русским церковным пением.

Наш народ ценит это пение, он понимает его как свое собственное родное, кровное, как то, что он передумал, пережил, перечувствовал. Он льнет к своей матери-церкви, он готов постоянно и неизменно слушать это свое родное пение, дорогие сердцу звуки, трогающие его до глубины души, будящие в нем лучшие благороднейшие порывы, святые чувства любви к вере и к родному отечеству. Потому то русский человек любит слушать и петь церковную песнь, в ней находит он утешение и могучую силу твердой устойчивости в его дорогих привязанностях к своему родному.

Возьмем церковное песнопение: что находит в нем народ родного?

Он слышит старинную родную речь, старинные народные напевы и мелодии, признает дорогие уму и сердцу основы родной веры, слышит знакомую ему молитву за благоверных христиан, за требующих божественной помощи и заступления от враг видимых и невидимых, от междуособной брани, от недуга и глада и от всякого зла.

Русский человек слышит в священных песнопениях родной язык, язык его предков первых христиан, язык его потомков в грядущих поколениях. Он слышит родные старинные напевы эту его родную собственность, которою утешались в старину наши отцы и которую завещали они грядущему потомству.

Заботливая мать наша русская церковь ревниво бережет это народное достояние от извращения и порчи, неизменно строго сохраняет древнейшие родные русскому человеку церковные напевы от колыбели нашей веры и церкви русской от XI и XII веков и до наших дней.

С концом XVIII и с началом XIX веков стала в Южную Русь, а передвсем в Червонную Русь перекрадаться западная музыка даже при аккомпанияментах инструментов и органов по взору пения в католических костелах. Еще в начале XIX века совершилося великолепное богослужение в катедр-

¹ На автографі статті помічено рукою В. Садовського: «Перероблено в розправку: Взаїмини межи рускою церковною піснею і народом». Стаття В. Садовського під зазначеною у помітці назвою з датуванням «Відень, 1900» була опублікована (дивись: [14])

² Йдеться про з'їзд українських музикантів, організацію підготовки якого почали в 1899 році. У комітет, який займався підготовкою з'їзду увійшли В. Матюк, В. Шухевич, М. Копко. Однак, з'їзд таки не відбувся.

ральном храме св. Георгия во Львове и св. Иоанна в Перемышля в супроводе органов и полного оркестра. С этого времени стало наше древнее церковное пение попадает в руки иностранных композиторов не только незнакомых с историческим развитием нашего пения, но даже с текстом песнопений, а следовательно и с тем: соответствует ли данная музыка или мелодия тому или другому тексту. С этого времени, вместо освященной веками строгаго, тщательно проверенного, поистине чудного мелодического древнего пения, стало везде входить в употребление фигуральное эффектное – совершенно чуждое духу русскаго Богослужения – пение, имеющее концертный характер и западную музыку, преобладающую над текстом – вопреки учению нашей церкви. Капельмейстры писали музыку на слова, не обращая внимания на соответствие музыки с текстом.

Композиторы духовной музыки из иностранцев, как Ролетшек чех при храме св. Георгия, Рудковский¹, поляк, пианист, в Ставропигии во Львове, или Нанке², Серсавий³ и Седьяк чехи, армянин Кречунович в Перемышля и др [угие] (см. «История русскаго церковнаго пения» о [тця] Бажанскаго⁴) не понимая своеобразной красоты мелодии нашего древнего пения, не ведая церковнаго устава о характере Богослужения, много успели недобрым образом повлиять на характер и направление всего церковнаго пения на галицкой Руси. Их целью было доставлять наслаждение слушателям своими музыкальными произведениями, да не заботились о том: отвечает их эффектно-музыкальные произведения и переложения духу русскаго богослужения; они гнались только за красотой в пении, но красотой внешнею, ложною, бо красотой в светском концертном духе. Сочинения их блистали некуда внешнею музыкальною стороною при одновременной скудности внутреннею музыкального замысла и отсутствии необходимаго соответствия текста с музыкою. Это однак не мешало употреблению подобных сочинений в храме при Богослужении, а возникновение значительного числа хоров на червонной Руси много содействовало распространению церковнаго пения в церковно-певческой практике.

Господство долгое западной концертной музыки, импортованое иностранными дирижерами и композиторами оставило весьма глубокие следы в русском духовно-музыкальном творчестве по-

¹ Рудковский Матвій (1808-1887) – український і польський педагог, композитор і диригент.

² Нанке Алоїз (бл. 1790-1835 (або 1836)) – диригент, композитор, педагог, з походження чех. На запрошення Й. Левицького 1829 р. прибув до Перемишля, де працював диригентом кафедрального хору до 1834 року. Як композитор гармонізував українські церковно-богослужбові співи.

³ Серсавий Вікентій (1802-1853) – диригент, педагог і композитор, чех за походженням. Працював диригентом кафедрального хору у Перемишлі.

⁴ Йдеться про працю священника, композитора, фольклориста і музичного теоретика Порфирія Івановича Бажанського (1836-1920) «Історія руского церковнаго пения» (Львів: Із топографії Ставропигійського Інститута, 1890. – 86с.). На сторінках 65, 67, 71 міститься інформація про деяких музикантів, перерахованих В. Садовським. Оскільки інформація про них майже відсутня у сучасних музикознавчих дослідженнях, наведу деякі уступи з цієї праці (цитую без зміни лексики, тільки правопис підводжу до сучасних норм для покращення читання і розшифровую скорочення): «1826 р. з-за Мих. Левицького став капельмайстром церкви св. Юра Ролетшек, чех. Уложив литургію на 4 мішані голоси с супроводом повної оркестри, а в часі ювілея 1826 виконав сю Литургію в котрій співала співачка Бароні. Слушатели замітили що в річи гарна ся музыка, але русинам неподобалася. Автор незнав языка, ритма. Він писав багато творев: межі іншими цілий канон воскресний – а его твори всі незадовго пішли на склад в бібліотеку Сіминарську. Той воскресний канон маємо в руках. Музыка як така правильна великанська, та не для нас. Решта его творів знаходяться в руках свящ. Іоанна Бохеньського. Его «Слици во Хр [исті]» еще і сегодня дає ся чути в Сіминарії. Він любив Sola і Unisono. Д [окто]р прав і профессор] Нападєвич заохочував Ролетшека, а владыки щедро го нагороджали. Зрозумів Єп [ископ] Снігурский чужій дух его творев, – спровадив кілька псалмів Бортияньського. Ролетшек здібний музик через наліг помер» (С. 65). «1848-53 р. Фортепяніста, гармоніста Рудковскій (1819 в Тернополю – †1868 у Львові) став учителем муз [ики] при стауруп [ігіійській] бурсі. Stabat Mater терцет Hesslero перечинив на 4 гол. і підложив р [уський] текст «Распятого» і т. д. удачно. А се тому, що стиль сеї пєси більше Strenger Styl 16 в [іку]. Багато еще других пєс латинських] перевів на руске– но сі неудачні. Писав він польські і латинські] утвори» (С67). Говорячи про Перемишльських музикантів, які на початку XIX ст. працювали у Дяко-учительському Інституті в Перемишлі, П. Бажанський зазначає: «На місце старого Нанького прийнято ормена Кречуновича – сей був лише 1/2 року. Наньке вернув назад, по сім настав чех Седьяк» (С71).

следующего времени.

Вторжение в наши храмы новомодного пения дало, наконец, такие результаты, что в последние времена многие руководители певческих храмов стали явно пренебрегать церковным пением по ирмологийным нотам, считая это пение как бы застаревшим и не отвечающим времени.

Из опыта можно убедиться, сколько вреда принесло новомодное пение богослужебному пению русской церкви. Эффектное музыкальное пение, поглощающее все внимание присутствующих в храме, заглушает собою самый текст песнопений, изменяет их настоящий смысл и значение, а передвсем отвлекает внимание молящихся от самой сущности Богослужения. Н. Потулов¹ сочинитель весьма ценного дела: «Руководство к практическому изучению древнего богослужебного пения православной русской церкви» совершенно справедливо сказал: «Пение музыкально эффектное отвлекает слушателя от совершаемого и переносит его из храма в концертный зал».

Конечно и то заметить, что в новомодном пении все внимание певцов сосредоточено на точном исполнении партитуры, поэтому нет им времени не только помолиться или сделать поклон, но даже положить на себя крестное знамение.

Наибольше вреда принесло преобразование древнего песнопения (состоявшего долгие времена в русских храмах аж до введения нового импортированного нам чехами немцами и поляками пения искусного западного) что наше Богослужение потеряло образ общего народного богослужения, каким оно от колыбели состоялось; в новом италианизированом пении не мог народ соучаствовать; богослужение становилось чем раз больше служением священника и хора или певца а народ отягался от посещения Богослужения и становился поневоле равнодушным к Богослужениям и вере своих предков. . . В наши храмы ходят не как в церковь, а как в театр любители искусного западного пения только послушать концертного пения, а вовсе не молиться!

Благодарение Богу, что древнее церковное пение стало предметом живейшей заботливости наших галицких музыков (смотри «Галичанин» ч. 159 и 170²) а даст Бог доживет деятельных мироприятий к его восстановлению как со стороны высшего духовного Настоятельства – Ординариатов, так и со стороны различных церковных учреждений – дьякоучилищ и самого общества русского.

Все, для кого дорогое древнее церковное пение, как великая религиозно воспитывающая сила, как одно из самых действительных и незаменимых средств к возвышению благовеинаго настроения молящихся во время Богослужения – все должны озаботиться мыслию о мерах к восстановлению глубоко упавшего древняго церковного пения помогать в работах комитета созывающего музыков. Мы уверяем, а полагая на лица комитетных – убеждены, что рефераты, приготовлены на съезд, будут не только интересны, но даже весьма поучающие, а постановления съезда, а после «Музыкального Союза» будут весьма полезны для галицкой музыки и русского народа. *Тернопольнинь*.

Yakym Horak

TWO MATERIALS FROM THE REFOUND MANUSCRIPTS OF VOLODYMYR SADOVSKYJ

The article describes V. Sadovskyj's participation in the discussions about the condition of church music in Galicia. It also reveals his role in the preparation of the Congress of Galician musicians. The idea of conducting of the Congress appeared in 1899. The Congress set as goal carrying out reforms in different branches of music life of Galicia and laying foundations of musical professionalism through the opening of music school. The appendix contains the first publications of the two V. Sadovskyj's manuscripts, which

¹ Потулов Микола Михайлович (1810-1873) – російський музичний діяч в галузі церковної музики. Автор праць: «Збірник церковних піснеспівів» (у 4 випусках, 1876-1898), «Руководство к практическому изучению древнего богослужебного пения православной российской церкви».

² Йдеться про публікації: Отзывъ къ співолобивым русинамъ // Галичанинъ. – 1899. – 4. 159. – 18(30). 07. 1899. – С. 2. – підписано: В. Матюк, В. Шухевич. М. Копко; Отъ Перемышля (Въ ділі съезда галицкихъ музыковъ) // Галичанинъ. – 1899. – 4. 170. – 31. 07 (12. 08). 1899. – С. 2. – Підписано: Перемышлянинъ.

illustrate the events mentioned.

Key words: Volodymyr Sadovskyj, Semen Dorundjak, Viktor Matjuk, Ivan Harmatij, the Congress of Galician musicians, church music.

Володимир Заранський

УКРАЇНЬСЬКА СКРИПКОВА КОНЦЕРТНА МІНІАТЮРА

У статті зроблено спробу музикознавчого аналізу концертних скрипкових п'єс на рівні окреслення тенденцій їхнього оновлення та виявлення специфічних рис.

Ключові слова: скрипкова мініатюра, концертне виконання, музичний жанр, музична форма.

Скрипкова концертна мініатюра українських композиторів – це неоціненний доробок в музиці ХХ століття. Створення значної кількості яскравих, глибоких за змістом, оригінальних творів, що знаходять широке застосування в сучасній концертній практиці, дозволяють високо оцінювати цей винятковий пласт. Їх автори продовжили інтенсивне оновлення концертного репертуару, безмірно збагатили художні обрії використання скрипки як ефектного віртуозного інструмента.

Потреба розгляду цього питання пов'язана з тим, що серед широкого кола джерел наших музикознавців відсутні спеціальні розвідки, присвячені українській скрипковій мініатюрі, розгляду цього художнього явища в колі з проблемами скрипкового виконавства.

Мета статті – зробити аналіз концертних скрипкових п'єс на рівні окреслення тенденцій їхнього оновлення та виявити їхню специфіку.

Майже до 20-х років ХХ століття в скрипковій творчості українських композиторів спостерігається культивування жанрів побутової музики та пісенно-романсової лірики сентиментально – романтичного спрямування, з пануванням мелодичної стихії, визначеної народної пісенності. Джерелом формуванням скрипкового репертуару був фольклор. Звідси пріоритет перекладів народних пісень, інструментальних обробок танцювальної музики, «думки-шумки», варіації тощо. На цій основі М. Лисенком були створені перші зразки української класичної скрипкової літератури: «Українська рапсодія», «Фантазія на дві українські народні теми», «Елегійне капричіо», «Елегія», «Хвилина розчарування». Мелодика цих інструментальних композицій немов увібрала в себе найтипівіші звороти й поспівки народної пісні, танцю, через що власні мелодії композитора доволі часто майже не відрізняються від народних. В результаті органічного засвоєння народно-пісенних багатств М. Лисенко застосував у професійній музиці ладо-гармонічні та метро-ритмічні особливості українського народного музичного мистецтва, розкрив їх у концертно-віртуозних творах. Показовою щодо цього є Токата, тематичний матеріал якої опрацьовано з великою майстерністю. Тут вдало використано різні види техніки, дотримано чіткої форми, яку можна визначити як старовинну сонатну, де реприза проводить матеріал експозиції з протилежним тональним планом. Виконання цього твору вимагає від скрипаля доброго володіння штриховою технікою, поєднання legato і staccato, якісного сполучення струн тощо.

Особливо слід згадати скрипкову творчість видатного українського композитора В. Косенка. Його чудові мініатюри «Мрії» та «Експромт» були використані автором в одночастинному Концерті для скрипки. У першій п'єсі автор створює світлу елегійну тему, демонструючи самозаглиблений ліризм. «Експромт» (ор. 4, №2) наділений жанрово-танцювальними ознаками.

У період 10-20-х років ХХ століття виникає безліч скрипкових п'єс. Це «Сумна пісня» В. Барвінського, «П'єса» Д. Січинського, «Дрібнички» Я. Лопатинського, мініатюри Я. Барнича, О. Нижанківського та ін. Культивуючи жанри вальсу, мазурки, ноктюрна, елегії, балади інструментальна музика того часу демонструє дещо академізований варіант європейського романтизму, в якому прояв щирого душевного ліризму виступає як ознака національної ментальності. Львівська композиторська школа відразу дещо вирізнялася мініатюризмом як типом мислення, деталізацією усіх складових музичної тканини – тобто сецесійною «підсвіткою» пізньоромантичної стилістики. С. Людке-